

Vak	Maatschappijwetenschappen
Thema	Politieke besluitvorming (katern)
Klas	Havo 5
Datum	december 2012

Hoofdstuk 8 Stromingen en partijen

- maatschappijvisie** een samenhangend aantal opvattingen, die men [als persoon of als groep] heeft over hoe de samenleving functioneert of zou moeten functioneren:
- hoe beoordeelt men de maatschappelijke werkelijkheid?
bijv. (on)tevreden over maatschappelijke situatie
  - welke idealen wil men bereiken?
bijv. vrijheid, gelijkheid, religie
  - op welke manier wil men dat bereiken?
bijv. door overleg of via geweld

Veel mensen hebben geen maatschappijvisie. De mening van veel mensen over maatschappelijke problemen en de oplossing daarvan is vaak oppervlakkig en berust meestal op “gevoelens” in plaats van “verstandelijk redeneren”.

Daarom zijn veel mensen gemakkelijk te beïnvloeden door politieke propaganda en vatbaar voor eenvoudig te begrijpen ‘oplossingen’ voor maatschappelijke problemen, die in feite erg complex zijn.

8.1 Ideologieën

De overheid zoekt naar oplossingen voor de maatschappelijke problemen en heeft de bevoegdheid om beslissingen te nemen, die het algemeen belang dienen.

- ideologie** een totaal van met elkaar samenhangende opvattingen, die met elkaar een beeld vormen over hoe menselijke relaties zouden moeten zijn en hoe de maatschappij (daardoor) beter / rechtvaardiger zou kunnen gaan functioneren.

Het belang van een ideologie:

Belangrijke elementen van een ideologie zijn:

- I het vormt een denkkader
- II het versterkt een groepsidentiteit
- III het benadrukt bepaalde waarden en normen
- IV het biedt verklaringen voor de maatschappelijke werkelijkheid
- V het geeft de mogelijkheid om te oordelen over de bestaande machtstoestand
  - politiek-bestuurlijk
  - economisch
- VI het brengt ideeën over verbetering van de sociale verhoudingen
- VII het geeft een rol aan het optreden van de overheid

8.2 Ideologische stromingen [begrip “stroming” geeft dynamiek weer]

Hoofdstromingen in de Nederlandse samenleving:

- liberalisme
- socialisme
- confessionarisme

8.2.1 Liberalisme

De uitgangspunten van het liberalisme zijn:

*rationalistisch individualisme

persoonlijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid voor eigen doen en laten stimuleren van particulier initiatief

*politieke vrijheid [benadrukken van klassieke grondrechten]

elk individu heeft gelijke rechten m.b.t. vrijheid van denken, spreken en handelen de overheid moet zich terughoudend opstellen, want vaak heeft het overheidsbeleid niet de gewenste effecten heeft, of verstoort het overheidsbeleid de markt

*principe van de rechtsstaat

machtenscheiding

de democratisch gekozen volksvertegenwoordiging heeft de wetgevende macht de regering [uitvoerende macht] staat onder toezicht van de volksvertegenwoordiging onafhankelijke rechtsspraak

de overheid moet de rechten van burgers erkennen en beschermen (waarborgen) geen ongeoorloofd onderscheid op basis van ras/huidskleur, religie, sekse, seksuele geaardheid

*economische vrijheid

vrije markteconomie met een zo beperkt mogelijke controle en sturing door de overheid [deregulering, privatisering, marktwerking]

*sociaal-culturele vrijheid

de overheid moet voorwaarden scheppen voor verdraagzaamheid

onderscheid in:

* CONSERVATIEF LIBERALEN

VVD

leggen vooral nadruk op individuele vrijheid en verantwoordelijkheid en terugtrekkende overheid

* VRIJZINNIG-DEMOCRATISCH LIBERALEN

D66

leggen nadruk op vergaande democratisering, o.a. door meer actieve invloed van burgers op het bestuur [gekozen bestuursfuncties, referendum] en overheidsgaranties voor handhaving van sociale zekerheid

8.2.2 Democratisch socialisme = sociaaldemocratie

De uitgangspunten van de sociaaldemocratie zijn:

*opkomen voor de belangen van maatschappelijke groepen die achtergesteld zijn en actieve betrokkenheid tonen om die achterstanden op te heffen [solidariteit en emancipatie]

aanvankelijk in de 19^e eeuw → verbetering van de woon-, werk- en leefomstandigheden van de arme, uitgebuite fabrieksarbeiders

nu → gericht op allerlei "achterstandsgroepen" in en buiten Ned.

*verbeteringen vreedzaam doorvoeren via parlement [niet d.m.v. revolutie en geweld!]

*politieke gelijkheid

een actief optredende overheid die zorgt voor regelgeving om te komen tot

- het opheffen van ongelijkheid tussen landen, groepen mensen en mensen onderling
- ontplooiing van mensen om zich zelfstandig te kunnen ontwikkelen
- herverdeling en spreiding van kennis, macht, inkomen, arbeid

*economische gelijkheid [antikapitalisme]

veel regelgeving van de overheid

- voor het opheffen (verkleinen) van de ongelijkheid in zeggenschap in de bedrijven tussen kapitaalverschaffers en werknemers

- om een beslissende rol te kunnen spelen bij het bepalen van de economische doelstellingen, zodat de macht van het "grootkapitaal" (grote ondernemingen en multinationals) niet allesbepalend is

*sociaal-culturele gelijkheid [benadrukken van sociale grondrechten]

allerlei vormen van ongelijkheid bij achtergestelde minderheidsgroepen opheffen door positieve acties, subsidies, toeslagregelingen, kwijtscheldingsmogelijkheden

onderscheid in:

* **GEMATIGDE SOCIAALDEMOCRATEN** PvdA

* **MEER RADICALE SOCIAALDEMOCRATEN** SP

[meer "volks" en gericht op actie, behoud van bestaande regelingen op het gebied van werkgelegenheid / behoud van "oude" regelingen m.b.t. sociale zekerheid, geen eigen risico's m.b.t. gezondheidszorg, voor sterkere bezuinigingen op defensie, sterker tegen Europa, sterker voor uitsluiten van marktwerking en sterker voor nivelleren]

[Let op: SP van oorsprong "communistisch"]

8.2.3 Confessionalisme [confessie = geloof]

De uitgangspunten van het confessionalisme:

* **Bijbelse kernwaarden vormen de inspiratiebron ["richtsnoer"] voor politieke betrokkenheid**

* **Organische staatsopvatting**

- de samenleving is te vergelijken met een "levend organisme: het geheel bestaat uit allerlei onderdelen, die met elkaar verbonden zijn [en niet zonder elkaar kunnen]
- benadrukken van de samenleving als geheel met gezin als kleinste kerneenheid [het gezin wordt beschouwd als "de hoeksteen van de samenleving"]

* **Gespreide verantwoordelijkheid**

- de verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de samenleving ligt niet bij één organisatie: het individu neemt zelf verantwoordelijkheid voor de maatschappij om hem heen.

* **Belang van het maatschappelijk middenveld**

- individuen organiseren zich tot groepen in het uitoefenen van verantwoordelijkheid voor een bepaald maatschappelijk aspect.
[zoals vakbonden en werkgeversbonden, onderwijs, maatschappelijke zorg]

* **Soevereiniteit in eigen kring**

- de maatschappelijke verantwoordelijkheid moet bij voorkeur op een zo laag mogelijk [schaalniveau] liggen.

* **Subsidiariteitsbeginsel**

- de hogere overheid heeft slechts een "aanvullende taak" en treedt alleen op als lagere organisaties van particulieren bepaalde activiteiten niet zelf kunnen verrichten.
- de overheid moet niet allerlei taken naar zich toe trekken

* **Gerechtigheid**

- de overheid moet rechtvaardig zijn: er op toezien dat de samenleving goed functioneert, duidelijke grenzen stellen, zekerheid bieden en onrecht te bestrijden. Het houdt ook in dat iedereen in zijn waarde gelaten moet worden en het recht heeft zich te ontplooiën.

* **Solidariteit**

- de overheid moet zorgen voor mensen die kwetsbaar en afhankelijk zijn.

* **Rentmeesterschap**

- natuur en cultuur zijn geërfd en moeten doorgegeven worden en daarom is er een plicht om in de [in bruikleen gekregen] aarde in leefbare staat over ter dragen aan komende generaties

[Een rentmeester beheert goederen, in het bijzonder het onroerend goed, van een eigenaar]

onderscheid in:

* **GEMATIGD** CDA [rk en pc]

* **"CHRISTELIJK-SOCIAAL"** CU ["strenger"pc]
[wel met zeer sterk chr. standpunten]

* **"BEVINDELIJK-GEREFORMEERD"** SGP [orthodox-gereformeerd]
[nadruk op "mens is zondaar"]

8.2.4 Overige ideologieën

Ecologisme richt zich op de samenhang van levende wezens met elkaar en hun omgeving, waarbij het in politiek opzicht gaat om een balans tussen de mens en zijn omgeving.
Niet de mens maar de aarde staat als systeem centraal. Het gaat vooral om het denken in ketens, samenhangen en kringlopen.
Belangrijke begrippen: milieu, duurzaamheid en anti-kapitalisme.

Feminisme richt zich op de politieke en maatschappelijke emancipatie van vrouwen, die dezelfde rechten en mogelijkheden moeten krijgen als mannen.

Populisme is een stijl van politiek bedrijven met eenvoudig taalgebruik en gericht op de "gewone, eenvoudige mensen", waarbij de suggestie wordt gewekt dat maatschappelijke problemen heel eenvoudig kunnen worden opgelost. Vaak wordt aangehaakt bij het "wakker schudden" van het politieke establishment met een [verkapte] oproep om de gevestigde orde "omver te werpen".

[Het Parlementair Documentatie Centrum van de Universiteit Leiden beschouwt de PVV als "populistisch, met zowel conservatieve, liberale, rechtse als linkse standpunten".]

Fascisme pleit voor klassensamenwerking in eigen land om de ideale samenleving te bereiken
geweld toegestaan om doelen te bereiken
geen plaats voor andere politieke stromingen
alleen het collectief [eigen volk] telt
allesoverheersende taak voor de staat en partij [samensmelting]

Communisme pleit voor [internationale] klassenstrijd tegen het kapitalisme als middel om de ideale samenleving te bereiken
geweld toegestaan om doelen te bereiken
geen plaats voor andere politieke stromingen
alleen het collectief [proletariaat] telt
Allesoverheersende taak voor de staat en partij [samensmelting]

8.3 Politieke aanduidingen

Enkele, veelgebruikte indelingen waarmee politieke partijen worden getypeerd, zijn:

a.

CONFESSIONEEL	NIET-CONFESSIONEEL
[gebaseerd op godsdienstige uitgangspunten]	

b.

PROGRESSIEF vooruitstrevend, 'modern'	CONSERVATIEF behoudend	REACTIONAIR terug naar vroeger
voor snelle doorvoering van ingrijpende maatschappelijke vernieuwingen, zodat het in de toekomst anders en vooral veel beter wordt	handhaving van bestaande maatschappelijke situatie en traditionele waarden maar eventueel [indien nodig] kunnen kleine aanpassingen doorgevoerd worden	terug naar "vroeger" toen het 'beter' was met nadruk op orde, gezag en meer respect voor "meerderen" en overheidsfunctionarissen

c.

<p>LINKS</p> <p>gelijkwaardigheid</p> <p>rechtvaardige[r] verdeling van kennis, macht, inkomen</p> <p>solidariteit met en emancipatie van zwakkere, achtergestelde groepen in de samenleving</p> <p>benadrukken van de belangen van de samenleving als geheel</p> <p>actieve opstelling van de overheid</p> <p>(meer) nivellering</p>	<p>RECHTS</p> <p>vrijheid</p> <p>persoonlijke vrijheid politieke vrijheid economische vrijheid</p> <p>benadrukken van de belangen van het individu en het bedrijfsleven</p> <p>terughoudende opstelling van de overheid</p> <p>(meer) deregulering privatisering marktdenken</p>
---	--

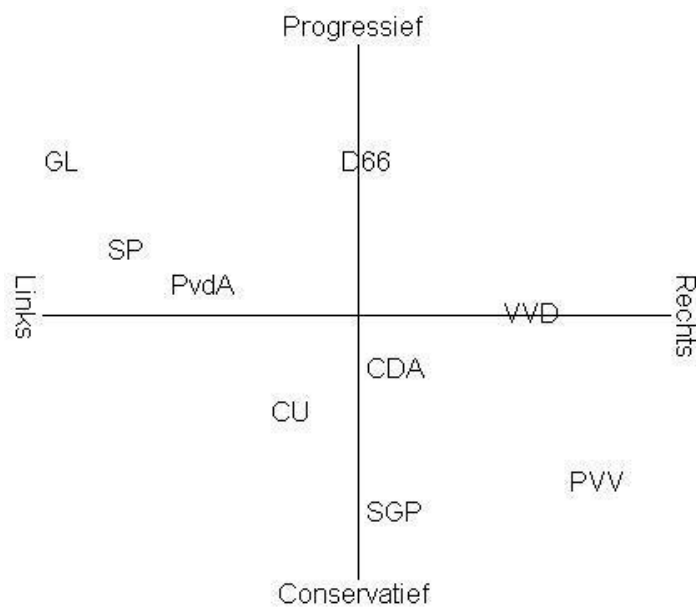
d.

<p>EXTREEM LINKS of ULTRA LINKS</p> <p>voor 'totale' gelijkheid</p> <p>internationale solidariteit met alle minderbedeelden [proletariërs]</p> <p><u>militant onverdraagzaam</u> t.o.v. andersdenkenden</p>	<p>LINKS</p> <p>voor een grote mate van <u>gelijkheid en daarom meer regelgeving</u> door de overheid</p> <p>achterstanden opheffen</p> <p>bereidheid tot compromis</p>	<p>CENTRUM MIDDEN</p> <p>geen behoefte aan ingrijpende veranderingen in de bestaande maatschappelijke situatie</p> <p>bereidheid tot compromis</p>	<p>RECHTS</p> <p>voor een grotere mate van <u>vrijheid en daarom minder regelgeving</u> door de overheid</p> <p>meer particulier initiatief</p> <p>bereidheid tot compromis</p>	<p>EXTREEM RECHTS of ULTRA RECHTS</p> <p>voor "totale" ongelijkheid</p> <p>eigen 'volk' is beter en heeft recht/plicht om te overheersen</p> <p><u>militant onverdraagzaam</u> t.o.v. andersdenkenden</p>
<p>communisme</p>	<p>sociaal- democratie</p>	<p>christen- democratie</p>	<p>liberalisme</p>	<p>[neo-] fascisme [neo-] nazisme</p>

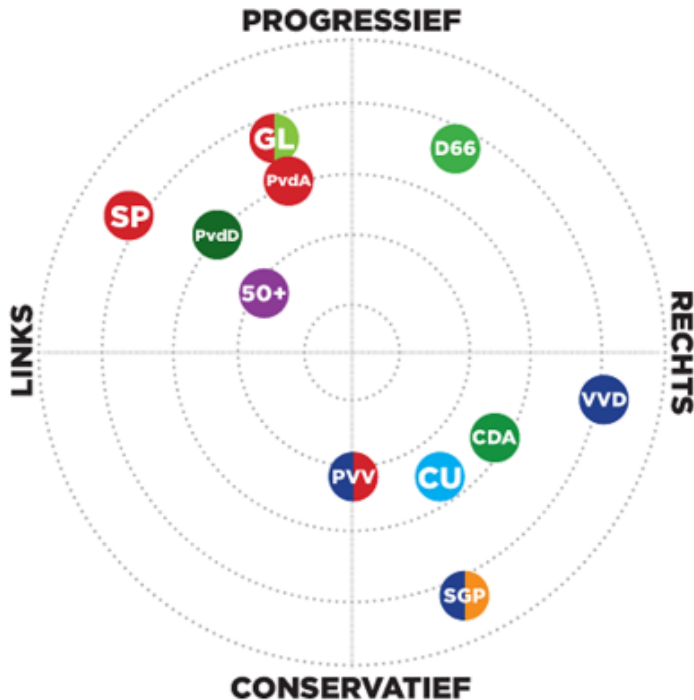
Het beste is om partijen in te delen op basis van de typering die ze zichzelf geven.

8.4 Kieskompas [niet in boek]

De eerste versie van het Kieskompas werd gelanceerd op 26 oktober 2006 naar aanleiding van de Tweede Kamerverkiezingen 2006. Deze eerste versie kwam voort uit een samenwerking tussen Dagblad Trouw en de Vrije Universiteit Amsterdam.

↑
2006 De Nederlandse politieke ruimte met daarin alle Nederlandse politieke partijen in 2006 volgens de politicoloog André Krouwel, zoals gebruikt in het Kieskompas.

↑
2012 De Nederlandse politieke ruimte met daarin de Nederlandse politieke partijen in 2012 volgens André Krouwel, zoals gebruikt in Kieskompas.